

Licencje Creative Commons

Powszechność w dostępie do różnych utworów stanowiących przedmiot ochrony prawa autorskiego wymusiła wytworzenie nowych rozwiązań, które ułatwiłyby sposób dzielenia się twórczością w Internecie, przy jednoczesnym przestrzeganiu prawa. W wyniku tych potrzeb pojawiły się koncepcje wolnych licencji, a w szczególności licencji opracowanych przez organizację Creative Commons.

Wolne licencje

Aby zrozumieć w pełni, czym są licencje Creative Commons (CC), w pierwszej kolejności należy wytłumaczyć, czym są wolne licencje. Wolna licencja pozwala w zasadzie na nieograniczone, nieodpłatne oraz niewyłączne korzystanie z dzieł w oryginale oraz opracowaniu. Wolna licencja, której jako koncepcji autorem jest Richard Stallman, jest publiczną umową licencyjną pomiędzy autorem, czyli twórcą dzieła, a osobą korzystającą z utworu, na mocy której korzystający ma pełne i zasadniczo nieograniczone prawo do korzystania z dzieła.

Creative Commons

Licencje CC

Creative Commons jest amerykańską organizacją non-profit, której celem jest wsparcie rozwoju oraz wykorzystania wolnych licencji. W ramach swojej działalności organizacja ta stworzyła swój własny system licencji, które określane są powszechnie jako „licencje Creative Commons” czy też w skrócie „licencje CC”, a które znajdują zastosowanie do wszelkich utworów.

Licencje CC stanowią odpowiednik często spotykanych w praktyce wzorców umownych, bowiem nie wymagają przygotowania własnej treści licencji, umożliwiając skorzystanie z gotowego już rozwiązania prawnego. Funkcjonują one jako wzory umów licencyjnych niewyłącznych.

Rodzaje licencji CC

Creative Commons opublikowała dotąd sześć wzorców, które różnią się zakresem uprawnień, jakie zyskuje na ich mocy korzystający z utworu.

Różnice pomiędzy konkretnymi licencjami wynikają z kombinacji uwzględnionych w nich czterech możliwych atrybutów:

- **BY – uznanie autorstwa** – oznacza obowiązek przekazywania przez licencjobiorcę informacji dotyczących autora utworu, źródła oraz samej licencji. Wiąże się to z możliwością, iż wolno kopiować, rozprowadzać, przedstawiać sam utwór, jak i utwory zależne z zastrzeżeniem, że zostaną przekazane informacje o twórcy dzieła i istnieniu licencji. Atrybut ten jest elementem każdej licencji CC.
- **NC – użycie niekomercyjne** – **zakazuje komercyjnego użycia utworu**. Można zatem korzystać (kopiować, rozprowadzać, przedstawiać, wykonywać) z utworu oryginalnego oraz utworów zależnych pod warunkiem, że nie czerpie się z tego korzyści finansowych. Użycie tego atrybutu w licencji wyłącza jej wolność.
- **SA – na tych samych warunkach** – oznacza, że utwory zależne mogą być rozpowszechniane

jedynie na podstawie takiej samej licencji jak utwór oryginalny. Jest to odpowiednik klauzuli „copyleft” w licencjach GNU. Atrybut ten oznacza także wyłączenie sytuacji, w której korzystający zakazałby korzystania ze swojego opracowania. Atrybut ten wyklucza się z atrybutem ND.

- **ND – bez utworów zależnych** – oznacza brak zgody na korzystanie i rozporządzanie opracowaniami utworu. Na mocy tej licencji możliwe jest zatem jedynie kopiowanie, rozprowadzanie, przedstawianie czy wykonywanie tylko oryginalnego utworu. Atrybut ten wyklucza się z atrybutem SA, a jednocześnie wyłącza wolność licencji.

Przy użyciu powyższych atrybutów możliwe jest zbudowanie sześciu różnych licencji, które, jak wspomniano wyżej, udostępnione zostały przez Creative Commons.

Pierwszym modelem jest **licencja Uznanie autorstwa (BY)**, która stanowi gwarancję najszerszej swobody w zakresie korzystania z utworu, bowiem pozwala na kopiowanie, zmienianie, rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu i utworów zależnych pod warunkiem oznaczenia autora i licencji oraz wskazania dokonanych w utworze zmian.

Kolejną licencją jest **licencja Uznanie autorstwa – Na tych samych warunkach (BY-SA)** która pozwala na kopiowanie, zmienianie, rozpowszechnianie utworu, pod warunkiem podania informacji o autorze oryginalnego utworu, licencji, a także nakłada na użytkownika obowiązek udostępniania utworów zależnych na podstawie takiej samej licencji.

Możliwe jest także udostępnienie utworu na mocy **licencji Uznanie autorstwa – Użycie niekomercyjne (BY-NC)**, zgodnie z którą wykorzystanie utworu jest możliwe jedynie w celach niekomercyjnych, koniecznie wraz z informacją o autorze oraz licencji, jednak, zastrzeżenie dotyczące niekomercyjnego charakteru użycia utworu dotyczy jedynie utworu oryginalnego, a utwory zależne mogą być objęte już inną licencją. Licencja pozwala na kopiowanie, zmienianie, rozpowszechnianie utworu.

Korzystając z **licencji Uznanie autorstwa – Bez utworów zależnych (BY-ND)** autor udostępnia swój utwór do wykorzystania w celach zarówno komercyjnych, jak i niekomercyjnych, jednak z wyłączeniem możliwości rozpowszechniania utworów zależnych (czyli modyfikacji, opracowań utworu). Konieczne jest podanie informacji o autorze i licencji. Na podstawie licencji można utwór rozpowszechniać, przedstawiać, wykonywać wyłącznie w oryginalnej wersji.

Licencja Uznanie autorstwa – Użycie niekomercyjne – Na tych samych warunkach (BY-NC-SA) oznacza, iż użytkownik może kopiować, rozpowszechniać, zmieniać utwór po zaznaczeniu informacji o autorze i rodzaju licencji, ale jedynie w celach niezarobkowych. Licencja ta zastrzega, że utwory zależne będą udostępniane na podstawie takiej samej licencji. Należy wskazać jeśli w utworze zostały dokonane zmiany.

Najbardziej restrykcyjnym modelem licencji jest **licencja Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne – Bez utworów zależnych (BY-NC-ND)**. W ramach tej licencji możliwe jest wykorzystanie jedynie oryginalnego utworu bez tworzenia utworów zależnych, a także wyłącznie w celach niekomercyjnych. Konieczne jest oczywiście oznaczenie utworu poprzez wskazanie autora, źródła oraz samej licencji.

Należy jednak podkreślić, iż jedynie licencje CC BY oraz CC BY-SA stanowią rodzaj licencji wolnych. Pozostałe wzorce w dość szerokim zakresie ograniczają prawa użytkownika, zatem nie mogą być w pełni traktowane jako wolne.

Z uwagi na charakter licencji CC, czyli ich niewyłączność, dla udzielenia tego rodzaju licencji nie jest konieczne zachowanie jakiejś szczególnej formy pisemnej między autorem dzieła a korzystającym. Zapisy licencji obowiązują bowiem każdego, kto korzysta z utworu objętego daną licencją, zasadniczo bez ograniczeń czasowych czy terytorialnych.

Relacja prawna na mocy licencji CC powstaje poprzez wyraźne zakomunikowanie użytkownikowi faktu objęcia danego utworu licencją z zaznaczeniem, którym wzorcem posługuje się autor. Organizacja Creative Commons udostępnia na swojej stronie trzy rodzaje każdego wzorca – 1) wersję „przystępnego podsumowania”, które stanowi wyciąg najważniejszych postanowień umowy licencyjnej, dzięki czemu użytkownik jest w stanie szybko zorientować się, jakie uprawnienia do utworu zyskuje na mocy licencji, a także, jakie zostały nałożone ograniczenia, 2) pełen Tekst prawny oraz 3) Kod html, który ma umożliwić systemowi komputerowemu w pierwszej kolejności wychwycenie informacji o objęciu konkretną licencją CC, a następnie przetworzenie tej informacji – kod może odsyłać do pełnego tekstu licencji.

Opracowano na podstawie:

1. <http://creativecommons.pl/>
2. Krzysztof Siewicz, *Prawo autorskie i wolne licencje*
3. *Wolne licencje w nauce. Instrukcja Opracowanie zbiorowe przygotowane w ramach booksprintu Biblioteki Otwartej Nauki 14/06/2013*
4. red. Magdalena Biernat i in., *Krótki kurs własności intelektualnej*, Fundacja Nowoczesna Polska, Warszawa 2014